

EL CLAUSTRE DE SANT LLORENÇ DE MORUNYS

Jaume Adam i Vidal
Associació Cultural Vall de Lord

Els precedents del claustre

El claustre de l'església de Sant Llorenç de Morunys és un dels espais més bonics i tranquils de la vila. A cop d'ull hom diria, al veure les arcades semicirculars i les columnetes cilíndriques, que es tracta d'un claustre romànic en consonància amb l'estil arquitectònic de l'església parroquial adjunta. Però aquesta primera impressió no s'ajusta a la realitat.

Si és que hi hagué un primitiu claustre romànic, no se'n té cap notícia. Es més, alguns indicis podrien indicar que les dependències més antigues del monestir (segles XI-XIII) se situaven entre la capçalera de l'església i l'actual carrer Major, cosa que no afavoreix la hipòtesi d'un claustre romànic coincident amb la ubicació de l'actual.

Tot fa pensar que a partir de 1297, quan es pactà l'acta de poblament de la vila, els primers "patis" o solars proporcionats pel monestir als nous pobladors, eren els situats a redós del cenobi per la banda est i sud. En aquest context és possible que per guanyar terreny edificable, es modifiqués la situació de les primitives dependències monacals desplaçant-les a la ubicació actual a començaments del segle XIV, aprofitant a més, la construcció de la muralla, un pany de la qual, visible avui dia, recolza l'edifici prioral.

És segur que la nova construcció monacal disposava d'un porxo o galeria als baixos, a la qual podrien pertànyer els dos arcs de fesomia antiga situats a la cantonada sud-oest i integrats avui dia al conjunt claustral. Aquesta única galeria que permetia comunicar entre sí les dependències monacals del segle XIV seria doncs el germen del futur claustre.

El capbreu de 1483 confirma documentalment la ubicació de la casa prioral, però el document no conté cap referència al claustre. En canvi, sí que hi consta una menció a un hort o verger ocupant l'espai del futur claustre

davant de la casa prioral, entre les cases de la part superior del carrer Sant Nicolau i l'església.

La primera referència documental del claustre

Coincidint amb les dates de l'esmentat capbreu i essent prior Jaume de Cardona, s'aixecà el mur que tancava el verger donant lloc a l'actual carrer Estret, a la vegada que es feren altres reparacions i millores a la casa prioral. L'estat de comptes d'aquestes obres es conserva avui dia, però en el document no hi consta cap referència al claustre. Haurem d'esperar fins a 1547 per trobar-ne la primera menció, en un document d'acords entre la confraria dels Colls i un mestre de cases de Solsona anomenat Joan Boira, per tal de construir una sagristia per la capella dels Colls.

És de suposar doncs, que la construcció del claustre es realitzà a la primera meitat del segle XVI, moment que coincidí amb noves obres d'embelliment de la casa prioral realitzades pel prior Bernat Piquer (1510-1543), el nom del qual apareix repetidament inscrit en relleu als guixos de l'entrebigat del sostre de la primera planta de la casa prioral. És versemblant doncs, que tant la construcció del claustre com l'embelliment de la casa prioral, foren obres coetànies i constituïren un únic projecte constructiu. Qui sap si el claustre es construï per servir de marc a la embellida casa prioral, la qual en aquell moment més que per residència monacal, servia de seu a una influent i nombrosa comunitat de preveres, i a partir de 1597, de residència de l'Oficial del bisbe de Solsona, representant episcopal a la vall de Lord.

Funcions del claustre als segles XVII i XVIII

Aviat però, com terra privilegiada que era, el recinte claustral començà a servir de cementiri, tal com ho demostren els primers llibres parroquials d'òbits. En aquest context, al 1633 es construïren les dues capelles funeràries, la de Sant Pere i Santa Margarida, obertes a la galeria sud.

De 1725 data una curiosa informació sobre el claustre continguda en el decret d'una visita pastoral. El visitador en nom del bisbe fou el rector de Sant Martí de Joval, el qual escrigué fent referència al claustre:

"... Com a tot lloch sagrat se li dega respecte y veneració y hajam experimentat que en lo claustro de dita Iglésia parroquial, concorren indistintament homens y donas a treballar, cantant cansons y tenint

conversas, cosa no sols molt aliena de aquell puesto, sinó que també serveix de distracció a los que estan en dita Iglésia. Per ço manam que tant homens com donas se abstingan de anar a treballar a dit claustro...”

És interessant constatar, mitjançant aquest text, com el recinte del claustre constituïa a la vila del segle XVII i XVIII, un espai de relacions socials. Els homes i dones hi anaven a treballar -filant llana per exemple?-, cantaven cançons i conversaven entre ells, al punt d'interferir -segons el clergue visitador- en les funcions que s'oficiaven dins l'església.

Durant la primera meitat del segle XIX, el claustre continuà servint de cementiri, però de forma ja ocasional. Més endavant, un inventari parroquial de 1910 diu que: *“... es propiedad de la casa rectoral, un patio grande llamado Claustros... tiene jardín y árboles corpulentos, algunos frutales. Está cercado por una verja de hierro y madera...”* A mida que passava el temps les galeries del claustre s'anaven deteriorant de manera que la teulada oest s'hagué d'apuntalar amb pilons d'obra. El 1982 es tragué l'arrebossat que cobria els murs del claustre, i el 1993 tot ell s'arranjà i es restaurà quedant en la situació en què el veiem avui dia. Aquesta operació suposà fer noves 16 columnetes, quedant-ne només 10 d'originals.

Passejada pel claustre

Si entrem al claustre per la porta del carrer Estret que dona directament a la galeria nord recolzada en un dels pocs murs exteriors romànics que queden de l'església del segle XI, hi veurem unes arcuacions llombardes que adornen la primitiva porta lateral del temple. Al final d'aquesta ala, a la cantonada nord-oest hi ha la porta d'accés a l'interior de l'església, i just al seu costat, trobarem incrustada al mur una lauda sepulcral de Francesc Rossinyol, un clergue significatiu de la comunitat de preveres del segle XV.

La galeria oest fa de porxo a la casa prioral. La seva portalada principal dona a aquesta galeria, com també hi dona una estança del monestir oberta al visitant, la qual mostra al sostre uns enguixats del segle XV o XVI amb adornaments d'estil gòtic florit, entre els que s'aprecien els escuts dels comtes d'Urgell, dels Cardona i de Catalunya, així com formes vegetals i dracs enfrontats.

Just al començament de la galeria sud hi ha l'entrada a una bonica estança del monestir -potser un refectori del segle XIV- ocupada avui dia

provisionalment per una col·lecció museística de l'Associació Cultural Vall de Lord. Segueixen les antigues capelles de Santa Margarida, Sant Pere i Sant Roc, actualment convertides en magatzems esperant el moment de la restauració definitiva del conjunt, les fases inicials de la qual ja s'han realitzat. Finalment, per acabar de donar la volta, passarem per la galeria est que queda recolzada en el mur construït al segle XV per tal de limitar i tancar el verger prioral. A tocar d'aquesta ala i a cada extrem de la mateixa per la part exterior, creixen dos enormes teixos, que com arbres funeraris que són, donen testimoni del fossar que s'estenia pel claustre a partir dels segles XVI o XVII. No seria estrany doncs, que els teixos rondessin els tres o quatre-cents anys d'antiguitat.